

ТРАНСКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

ТРАНСКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до курсу для здобувачів

другого (магістерського) рівня

вищої освіти спеціальності 231 «Соціальна робота»

ОДЕСА
Видавець С.Л. Назарчук
2025

УДК 364-7:316.722(072)
T654

Укладач:

І. В. Сидун, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Рецензенти:

Т. П. Хлівнюк, кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

М. К. Кременчуцька, кандидат психологічних наук, професор кафедри диференціальної і спеціальної психології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

*Рекомендовано вченою радою факультету
психології та соціальної роботи ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 7 від 28.05.2025 р.*

T654 **Транскультурні** аспекти соціальної роботи : метод. рек. до курсу для здобувачів другого (магіст.) рівня вищ. освіти спец. 231 «Соціальна робота» / уклад. І. В. Сидун. – Одеса : Видавець С.Л. Назарчук, 2025. – 26 с.

У методичних рекомендаціях розкривається програма курсу, даються рекомендації для опанування лекційним матеріалом. Методичні рекомендації містять мету та завдання курсу, змістовий план лекційних, практичних та семінарських занять, самостійні завдання для закріплення практичних навичок. Окремо подані питання для поточного та підсумкового контролю. З метою полегшення самостійного вивчення дисципліни наведено список рекомендованої літератури та електронні ресурси. Розраховано на здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 231 «Соціальна робота».

УДК 364-7:316.722(072)

© Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, 2025

ВСТУП

Дисципліна «Транскультурні аспекти соціальної роботи» викладається для здобувачів 2 курсу другого (магістерського) рівня зі спеціальності 231 Соціальна робота. Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни становить 90 годин, 3 кредити. Підсумковий контроль – іспит. «Транскультурні аспекти соціальної роботи» входять до складу обов'язкових дисциплін підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня зі спеціальності 231 Соціальна робота.

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Транскультурні аспекти соціальної роботи» значно підвищиться, якщо здобувач попередньо опанував матеріалом щодо методів соціальної роботи з різними категоріями клієнтів.

Методичні рекомендації мають на меті сприяти розвитку професійної компетентності майбутніх соціальних працівників та формуванню високого рівня готовності до здійснення соціальної роботи з різними групами населення в транскультурному середовищі.

Завдання:

- ознайомити здобувачів із основними методами соціальної роботи з різними групами клієнтів інших культур;
- сформуванню цілісного уявлення про особливості національних типів культур та форми їх взаємодії;
- навчити визначати та враховувати особливості клієнтів різних національних груп;
- ознайомити з нормативно-законодавчою базою з питань взаємодії з клієнтами інших культур;
- сформуванню навички комунікації в мультикультурному середовищі;
- навчити розв'язувати конфліктні ситуації в мультикультурному середовищі;
- навчити долати стереотипи щодо людей інших культур.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- методи соціальної роботи з різними групами клієнтів інших культур;
- особливості національних типів культур;
- форми взаємодії з різними групами клієнтів в транскультурному середовищі;
- міжкультурні особливості комунікативної поведінки.

вміти:

- застосовувати методи соціальної роботи з різними групами клієнтів інших культур;
- взаємодіяти з різними групами клієнтів в транскультурному середовищі;
- розв'язувати конфліктні ситуації в мультикультурному середовищі;
- долати стереотипи щодо різних етнічних груп.

Основна підготовка студентів здійснюється на лекційних та практичних заняттях, але у значній мірі покладається на самостійне вивчення предмета студентами очної форми навчання протягом семестру. Під час викладання дисципліни використовуються методи навчання: словесні (проблемні лекції, розповідь, пояснення, бесіда); наочні (ілюстрація мультимедійних презентацій, демонстрація); робота з джерелами, навчально-методичною літературою (під керівництвом викладача, самостійна робота студентів).

Форми контролю і методи оцінювання: поточний контроль; періодичний контроль; підсумковий контроль.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи соціальної роботи в транскультурному середовищі

Тема 1. Теоретичні засади соціальної роботи з категоріями клієнтів інших культур: поняття, міждисциплінарність, становлення та сучасні тенденції

Поняття та структура міжнаціональних відносин. Міждисциплінарний характер соціальної роботи з етнічними групами. Соціокультурне становище національних меншин України. Особливості міграційної мобільності людей. Становлення соціальної роботи з клієнтами інших культур в незалежній Україні. Сучасні тенденції соціальної роботи з клієнтами інших культур.

Тема 2. Соціальна робота в транскультурному середовищі

Транскультурна компетентність у роботі соціальних служб. Мета і завдання соціальної роботи з етнічними групами. Принципи організації та стратегії соціальної роботи в транскультурному середовищі. Результативність соціальної роботи в мультикультурному середовищі. Соціальна робота з національними меншинами: міжнародний досвід.

Тема 3. Сучасні проблеми в системі соціального захисту національних меншин, біженців України

Правовий статус мігрантів, біженців в Україні. Специфіка соціального забезпечення прав ромів в Україні. Шляхи вирішення соціальних проблем національних меншин, біженців в Україні. Недопущення будь-яких форм дискримінації національних меншин.

Змістовий модуль 2. Соціальні аспекти міжкультурної взаємодії

Тема 4. Комунікаційні стратегії міжкультурних відносин

Типи культур і міжкультурні стилі комунікації. Різні аспекти міжкультурної комунікації. Міжкультурні особливості комунікативної

поведінки. Вербальне і невербальне вираження національних особливостей. Принципи і правила спілкування в мультикультурному середовищі. Місце міжкультурної комунікації в системі соціального захисту.

Тема 5. Міжкультурні конфлікти

Сутність міжкультурних конфліктів: причини виникнення. Види міжкультурних конфліктів. Розвиток інформаційних технологій та їх вплив на виникнення міжкультурних конфліктів. Стратегії поведінки під час конфлікту, шляхи і методи подолання. Роль соціального працівника в уникненні міжкультурних конфліктів.

Тема 6. Культурні та етнічні стереотипи

Явище стереотипізації. Структура та основні властивості етностереотипів. Формування стереотипів. Роль масової інформації у формуванні етностереотипів. Культурні та етнічні стереотипи: методи подолання соціальними працівниками.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Загальні рекомендації підготовки до семінарських занять:

Задля ефективного засвоєння матеріалу передбачені семінарські заняття за окремими темами, які подані нижче. Семінарські заняття передбачають обговорення, дискусію з актуальних питань дисципліни. Для активної роботи на семінарських заняттях та обговорення питань в аудиторії здобувачам необхідно освоїти рекомендовану літературу з теми, опрацювати питання за науковою та навчальною літературою, нормативними документами, зосереджуючи увагу на важливі поняття та терміни за визначеною темою. Відвідування та робота на семінарських заняттях є обов'язковим для допуску до іспиту.

Тема 1. Теоретичні засади соціальної роботи з категоріями клієнтів інших культур: поняття, міждисциплінарність, становлення та сучасні тенденції (2 год.)

Питання для обговорення:

1. Поняття та структура міжнаціональних відносин.
2. Міждисциплінарний характер соціальної роботи з етнічними групами.
3. Соціокультурне становище національних меншин України.
4. Особливості міграційної мобільності людей.
5. Становлення соціальної роботи з клієнтами інших культур в незалежній Україні.
6. Сучасні тенденції соціальної роботи з клієнтами інших культур.

Завдання:

Віднайти в науковій літературі, українському законодавстві, міжнародних нормативних документах визначення поняття «**національна меншина**» (до 8 визначень). Зазначаємо поняття і біля нього обов'язково джерело (автор, назва праці, словника, закону, тощо). Відмічаємо спільне і

відмінне. Презентуємо та обговорюємо на парі.

Рекомендована література: 1; 2; 4; 5; 6.

Тема 3. Сучасні проблеми в системі соціального захисту національних меншин, біженців України (2 год.)

Питання для обговорення:

1. Правовий статус мігрантів, біженців в Україні.
2. Специфіка соціального забезпечення прав ромів в Україні.
3. Шляхи вирішення соціальних проблем національних меншин, біженців в Україні.
4. Недопущення будь-яких форм дискримінації національних меншин.

Завдання:

Віднайти в науковій літературі, українському законодавстві, міжнародних нормативних документах, тощо визначення «біженці», «мігранти» (3-5 визначень на кожне поняття). Зазначаємо поняття і біля нього обов'язково джерело (автор, назва праці, словника, закону, тощо). Відмічаємо спільне і відмінне. Презентуємо та обговорюємо на парі.

Рекомендована література: 13; 14; 16.

Загальні рекомендації до виконання практичних завдань:

Робота на практичних заняттях передбачає виконання практичних завдань, розбір кейсів, створення проєктів та спільне обговорення їх результатів. Деякі завдання можуть виконуватися у сформованих командах під час пари. Завдання є різні, тому ґрунтовні рекомендації подані до кожної теми окремо. Критерії оцінювання подані у відповідному підрозділі методичних вказівок. Відвідування практичних занять та виконання завдань є обов'язковим для допуску до іспиту.

Тема 2. Соціальна робота в транскультурному середовищі

Практичне завдання:

Спроектуйте ситуацію професійного спілкування з представниками національної меншини (на вибір), враховуючи історію, традиції, правила, мовні особливості, табу, тощо. Оберіть національну меншину, яка проживає в Україні, дослідіть її історію, традиції, правила, тощо. Пропишіть пункти, на які потрібно на вашу думку орієнтуватися при спілкуванні з представниками певної національної меншини. Аргументуйте. Наприкінці надайте список джерел, які використовували при підготовці.

Тема 4. Комунікаційні стратегії міжкультурних відносин

Практичне завдання:

Творче практичне завдання на тему «Соціальні мережі як інструмент комунікацій в міжкультурному середовищі»:

1. Вкажіть позитивні та негативні аспекти соціальних мереж як інструменту комунікації в міжкультурному середовищі.

2. Спроектувати групу в соціальній мережі для інформування і зворотнього спілкування з представниками національної меншини (на вибір). Для цього потрібно:

- 1) запропонувати соцмережу, де буде створена група;
- 2) придумати назву групи;
- 3) прописати, яка саме інформація буде представлена в групі;
- 4) вказати як саме буде відбуватися зворотній зв'язок.

Тема 5. Міжкультурні конфлікти

Практичне завдання:

Проаналізуйте ситуацію. Хлопчик, син американського дипломата, що працює в Україні, вчиться в українській школі. Під час перерви він, на думку вчителя, повівся некоректно щодо інших учнів. Учитель відвів учня в кут і став говорити йому, що він повівся неправильно. Під час бесіди

хлопчик дивився в підлогу і мовчав. На питання вчителя, чи зрозумів хлопчик сутність його зауваження, дитина продовжувала дивитися в підлогу і мовчати. Після бесіди вчитель покаржився директору на некоректну поведінку учня і його неповагу до вчителя. Хлопчик же, прийшовши додому, розповів про ситуацію батькам, ті вважали, що вчитель повівся не зовсім правильно, і побажали зустрітися з директором школи.

Дайте відповідь на такі запитання:

1. Опишіть структуру конфлікту і його причини. Чому цей конфлікт можна вважати міжкультурним?
2. Як, на вашу думку, сприймають цю ситуацію вчитель і батьки учня?
3. Яку стратегію вирішення конфлікту слід обрати, враховуючи причини ситуації, а також прийняті у відповідних культурах способи вирішення конфліктів? Уявіть, що ви запрошені на зустріч директора і батьків хлопчика як медіатор. Яку тактику ви обрали б, спілкуючись спочатку з директором і батьками дитини окремо, а потім під час особистої зустрічі?

Тема 6. Культурні та етнічні стереотипи

Практичне завдання 1:

Завдання. Наведіть приклади (з допомогою картинок або тексту) національно-етнічних рис (національність на вибір), які маркуються знаками-символами та відповідають реальному і стереотипному уявленню щодо обраної національності.

Наприклад: українці за ознаками національного одягу, їжі, поведінки, тощо. Критерій на вибір (те, що може характеризувати ту чи іншу національність). Підготуйте, уникаючи стереотипів, та запишіть 5 головних загальних правил взаємодії соціального працівника з представниками інших культур на вибір.

Практичне завдання 2:

Кейс. Глобалізаційні процеси ХХ століття дали поштовх до виникнення різних проблем у сучасному демократичному суспільстві не лише Європи, а й світу. Однією з перших країн Європи, що зіштовхнулася з проблемами переселенців, стала Німеччина. «Німецьке економічне диво» в середині 50-х років ХХ століття дозволило «відкрити» німцям свої кордони перед тими, кому вони «заборгували» в Другій світовій війні. У першу чергу, це стосувалося євреїв, адже уряд А. Гітлера проводив смертельну політику Голокосту. Але разом з євреями до країни почали переселятися турки, сирійці, араби та інші. У 1980-х роках у Німеччині, як і інших країнах Європи, спостерігається економічний спад. І в країні молоді німці починають усе частіше заявляти: «Вони забрали нашу роботу», «Їхні цінності та традиції руйнують європейську культуру», «Вони займають наш простір», «Вони одружуються з нашими жінками» тощо. Негативне ставлення до переселенців почало переростати в агресію: молодики палили авто, били вітрини крамниць, де власниками були не німці... Тоді на замовлення місцевої влади в місті Кельн з'явився плакат такого змісту:

**ТВІЙ БОГ – ЄВРЕЙ
ТВОЯ ДЕМОКРАТІЯ – ГРЕЦЬКА
ТВІЙ РАХУНОК – АРАБСЬКИЙ
ТВОЄ АВТО – ЯПОНСЬКЕ
ТВОЄ МИСТЕЦТВО - ІТАЛІЙСЬКЕ (БАЛЕТ)
ТВОЯ ГРА - ІНДІЙСЬКА (ШАХИ)
ТВОЯ КАВА – БРАЗИЛЬСЬКА
ТВОЇ ДЖИНСИ – АМЕРИКАНСЬКІ
ТВІЙ ВІДПОЧИНОК – ТУРЕЦЬКИЙ**
Питання для обговорення:

1. Поміркуйте, чи могли б Ви доповнити складений перелік?
2. На Вашу думку, про що змушує задуматися плакат? До чого він закликає?
3. Як Ви вважаєте, чи може такий плакат бути актуальним у сучасному українському суспільстві? Обґрунтуйте свою точку зору.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Загальні рекомендації до виконання завдань:

Робота здобувачів в межах дисципліни включає самостійне вивчення певного переліку тем або окремих тем, що потребують поглибленого опрацювання. Питання з тем, що відведені на самостійне вивчення включені до контрольних заходів. Увесь обсяг СР містить завдання які вимагають від студента систематичну самостійну роботу. Нижчезазначені теми представлені на самостійне опрацювання для більшого заглиблення в тему представлену на лекції в аудиторії.

Підготовка кожної теми передбачає такі форми як доповідь, презентація, повідомлення, практичне завдання, тощо. Кожна із форм оцінюється згідно розроблених та поданих нижче критеріїв у підрозділі «Критерії оцінювання самостійної роботи».

Тема 1. Поняття та структура міжнаціональних відносин (доповідь, презентація, повідомлення). Соціокультурне становище національних меншин України (доповідь, презентація, повідомлення). Становлення та сучасні тенденції соціальної роботи з клієнтами інших культур (доповідь, презентація, повідомлення)

Тема 2. Транскультурна компетентність у роботі соціальних служб (доповідь, презентація, повідомлення, практичне завдання). Принципи організації та стратегії соціальної роботи в транскультурному середовищі (доповідь, презентація, повідомлення, практичне завдання). Соціальна робота з національними меншинами: міжнародний досвід (доповідь, презентація, повідомлення, практичне завдання)

Тема 3. Правовий статус мігрантів, біженців в Україні (доповідь, презентація, повідомлення). Специфіка соціального забезпечення прав ромів в Україні (доповідь, презентація, повідомлення). Шляхи вирішення соціальних проблем національних меншин, біженців в Україні (доповідь, презентація, повідомлення)

Тема 4. Міжкультурні особливості комунікативної поведінки (доповідь, презентація, повідомлення, практичне завдання). Вербальне і невербальне вираження національних особливостей (доповідь, презентація, повідомлення, практичне завдання). Принципи і правила спілкування в мультикультурному середовищі (доповідь, презентація, повідомлення, практичне завдання)

Тема 5. Розвиток інформаційних технологій та їх вплив на виникнення міжкультурних конфліктів (доповідь, презентація, повідомлення, практичне завдання / або проходження онлайн-курсу). Стратегії поведінки під час конфлікту, шляхи і методи подолання (доповідь, презентація, повідомлення, практичне завдання / або проходження онлайн-курсу)

Тема 6. Роль масової інформації у формуванні етностереотипів (доповідь, презентація, повідомлення, практичне завдання). Культурні та етнічні стереотипи: методи подолання соціальними працівниками (доповідь, презентація, повідомлення, практичне завдання)

Неформальна освіта

В якості самостійної роботи здобувач може пройти професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси, громадянську освіту, отримати відповідний сертифікат на освітніх платформах, що може бути зараховано як періодичний, поточний та фрагмент підсумкового контролю. Пропонуються до розгляду такі курси, які можуть бути визнані як періодичний, поточний контроль та/або бонусні бали.

Назва освітньої платформи, назва онлайн курсу, короткий опис, посилання:

Платформа Prometheus. Курс «Діалог та медіація. Шлях до порозуміння».

URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+MEDIATE101+2020_T1

Зараховується Тема 5 поточного контролю

Компетентності та результати навчання, які забезпечує курс (шифри):

СК 5; СК18; ПРН22.

Критерій оцінювання:

Самостійність та успішність проходження, оцінюється відповідно отриманого студентом прогресу під час проходження курсу по відповідним темам для самостійного вивчення.

Прогрес 100% – дорівнює 100 балам за тему з якої пройдено курс та в кінці семестру вираховується як середнє арифметичне загальної суми балів.

Курс має бути пройдено в межах періоду вивчення дисципліни.

Здобувач може самостійно обрати ресурси, які будуть відповідати навчальній дисципліні. Для зарахування в якості періодичного, поточного або фрагмента підсумкового контролю здобувач має подати документ, що підтверджує неформальну освіту, програму, зробити опис компетентностей та результатів навчання, сформованих під час неформальної освіти. Викладач залишає за собою право перевірити сформованість перелічених компетентностей та результатів навчання.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Загальні рекомендації:

Питання для підсумкового контролю призначенні для підготовки до іспиту наприкінці вивчення курсу. Для ефективної підготовки до іспиту слід звернутися до списку рекомендованої літератури, яка є у доступі Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова або ж у рекомендованих електронних ресурсах.

1. Поняття та структура міжнаціональних відносин.
2. Соціокультурне становище національних меншин України.
3. Особливості міграційної мобільності людей.
4. Становлення соціальної роботи з клієнтами інших культур в незалежній Україні.
5. Сучасні тенденції соціальної роботи з клієнтами інших культур.
6. Транскультурна компетентність у роботі соціальних служб.
7. Мета і завдання соціальної роботи з етнічними групами.
8. Принципи організації та стратегії соціальної роботи в транскультурному середовищі.
9. Результативність соціальної роботи в мультикультурному середовищі.
10. Соціальна робота з національними меншинами: міжнародний досвід.
11. Правовий статус мігрантів, біженців в Україні.
12. Специфіка соціального забезпечення прав ромів в Україні.
13. Шляхи вирішення соціальних проблем національних меншин, біженців в Україні.
14. Недопущення будь-яких форм дискримінації національних меншин.
15. Типи культур і міжкультурні стилі комунікації.
16. Різні аспекти міжкультурної комунікації.

17. Міжкультурні особливості комунікативної поведінки.
18. Вербальне і невербальне вираження національних особливостей.
19. Принципи і правила спілкування в мультикультурному середовищі.
20. Місце міжкультурної комунікації в системі соціального захисту.
21. Сутність міжкультурних конфліктів: причини виникнення.
22. Види міжкультурних конфліктів.
23. Розвиток інформаційних технологій та їх вплив на виникнення міжкультурних конфліктів.
24. Стратегії поведінки під час конфлікту, шляхи і методи подолання.
25. Роль соціального працівника в уникненні міжкультурних конфліктів.
26. Явище стереотипізації.
27. Структура та основні властивості етностереотипів.
28. Формування стереотипів.
29. Роль масової інформації у формуванні етностереотипів.
30. Культурні та етнічні стереотипи: методи подолання соціальними працівниками.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Підсумковий контроль за дисципліною – іспит. Іспит складає здобувач, який виконав усі обов'язкові види робіт, які передбачаються навчальною програмою дисципліни та під час опанування дисципліни набрав максимально 60 балів. Максимальна кількість балів за підсумковий контроль – 40.

У ході поточного контролю студент може отримати максимальну оцінку (100 балів) з кожної теми. Відповідь під час іспиту також оцінюється за 100-бальною шкалою. Відповідно пропорційно оцінки за поточний та підсумковий контроль переводяться у 60 та 40 балів. Фінальна оцінка з навчальної дисципліни це сума балів за поточний та підсумковий контроль. Критерії оцінювання поточного контролю: оцінюються знання, які виявив здобувач при роботі на семінарських та практичних заняттях та при виконанні самостійної роботи. Додаткові до поточного оцінювання бали нараховуються за написання тез та участь у конференції з тематики дисципліни (10 балів до загальної оцінки з дисципліни). Здобувач допускається до підсумкового контролю (іспиту) з навчальної дисципліни, якщо він виконав усі види практичних робіт, передбачених робочою програмою незалежно від сумарної кількості балів, отриманих за результатами поточного контролю за семестр. Повторне складання іспиту з метою покращення оцінки не допускається.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з	не зараховано з

		можливістю повторного складання	можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Відмінно (90-100 балів)	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки, залучає до підготовки як основну, так і додаткову літературу (монографії, періодичні видання, першоджерела, тощо).
Добре (75-89 бали)	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, послуговується науковою термінологією, залучає основну і додаткову літературу. За зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
Задовільно (60-74 бали)	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, допускає істотні неточності та помилки.
Незадовільно з можливістю відпрацювання (35-59 балів)	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Максимум к-сть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Доповідь з презентацією/доповідь	20/10	відповідність змісту доповіді студента, структури, викладених результатів та/або оригінальність візуального представлення матеріалу у вигляді презентації.
Повідомлення	5	відповідність змісту повідомлення темі та його повнота
Практичне завдання	15	Самостійність, якість, повнота та змістовність виконання практичного завдання. Його відповідність поставленим цілям.
Публікація тез з дисципліни	10	самостійність ґрунтовність проведення та оформлення дослідницької роботи з використанням методів соціальної роботи (додається до загальної оцінки з дисципліни)
Проходження онлайн-курсів	100	Самостійність та успішність проходження, оцінюється відповідно отриманого студентом прогресу під час проходження курсу по відповідним темам для самостійного вивчення (враховується як неформальне навчання)

Критерії оцінювання під час іспиту

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
90-100 балів	ґрунтовні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, вміння застосовувати теоретичні знання при розв'язанні практичних прикладів.
75-89 балів	міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, допускаються певні (несуттєві) неточності, вміння застосовувати теоретичні знання при розв'язанні практичних завдань.
70 – 74 бали	достатні знання навчального матеріалу, знання основного категоріального апарату з дисципліни, неточні відповіді, вміння застосовувати теоретичні знання при розв'язанні практичних прикладів;
60-69 балів	слабкі знання частини навчального матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності викладу матеріалу, слабе застосування теоретичних знань при розв'язанні практичних прикладів;
0- 59 балів	базові знання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на запитання, невміння розв'язувати практичні приклади.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бистрицький Є., Зимовець Р., Пролесєв С. Комунікація і культура в глобальному світі. Київ : Дух і літера, 2020. 416 с.
2. Біль М. Міграційна мобільність населення в економічних дослідженнях: теоретичні аспекти. *Demography and social economy*. 2022. № 1 (47). С. 88-102.
3. Ляшко М. М. Соціальна робота з національними меншинами : досвід США. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Вип. 1(54). 2024. С. 111-114.
4. Отрешко Н. Б. Транскультурність як сучасний науковий концепт у міждисциплінарному науковому просторі. *Культурологічна думка*. Том 16. №2. 2019. URL: <https://www.culturology.academy/transkulturnist-yak-suchasnij-naukovij-koncept-u-mizhdisciplinarnomu-naukovomu-prostori.html>
5. Сидун І. В. Актуалізація транскультурної комунікації в роботі соціального працівника під час війни. *Матеріали 79-ї наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*. (Одеса, 27–29 листопада 2024 р.). Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2024. С. 35-37.
6. Чернета С. Міжкультурна компетентність як складова професійної компетентності фахівців із соціальної роботи. *Ввічливість. Humanitas*. Випуск 6. 2023. С. 37–44.

Додаткова

7. Агарков О. Організація соціальної роботи з національними меншинами : регіональний аспект. *Грані*. 2014. № 4. С. 81-85.

8. Галицька М. М. Міжкультурна комунікація та її значення для професійної діяльності майбутніх фахівців. *Освітологічний дискурс*. № 2 (6), 2014. С. 23 – 32.
9. Горбач Н. В. Міжкультурна комунікація. Навчально-методичний посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. 72 с.
- 10.Євдокимова В. В. Міжкультурна комунікація у соціальній роботі : навч.-метод. посіб. : код та найменування спец. 231 «Соціальна робота». Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини «Україна». Київ : Ун-т «Україна», 2018. 190 с.
- 11.Коч Н. В. Міжкультурна комунікація : навч. посібник. Миколаїв : Вид-во «ЧП Румянцева А. В.», 2017. 200 с.
- 12.Олексюк Н. С. Професійна підготовка майбутніх фахівця соціальної сфери до роботи в транскультурному середовищі. Підвищення якості освіти: стан, проблеми, перспективи : *матеріали I всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції* (м. Кременець, 7 листопада 2018 року) / за заг. редакцією Т. В. Бешок. Кременець : ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2018. С. 99–103.
- 13.Полівко Л. Ю., Ярошенко А. О. Посередництво як форма соціальної роботи з національною меншиною ромів. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2017. №1-2. С. 75-82.
- 14.Римаренко С. Міжнародні стандарти статусу національних меншин. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2015. № 4(78). С. 129-142.
- 15.Смокова Л. С. Особливості етнічної ідентичності та акультураційних стратегій у контексті міжкультурних взаємодій. *Проблеми сучасної психології*. Вип. 23. 2014. URL: <http://ser.bsmu.edu.ua/index.php/2227-6246/article/view/159491>
- 16.Ткаченко Є. В. Правовий захист прав етнічних та мовних меншин. Київ : Вид-во «ФОП Голембовська О. О.», 2018. 315 с.

17. Sydun I., Tatarko I., Skakalska I., Panfilova O., Oriekhova S., Zuziak T. The Systematization and Preservation of Cultural Heritage of National Minorities in the Context of Postmodern Philosophy. Postmodern Openings. 2021. Vol.12(4). p. 241-254. URL: <https://www.lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/4526>

Електронні інформаційні ресурси

1. Державна міграційна служба України. URL: <https://dmsu.gov.ua/>
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Загальна декларація прав людини. Прийняття від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
4. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту». Редакція від 3.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>
5. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». Редакція від 30.05.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>
6. Закон України «Про імміграцію». Редакція від 20.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14#Text>
7. Закон України «Про національні меншини (спільноти) України». Редакція від 10.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text>
8. Офіційний вебпортал Верховної ради України. URL: [www/rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)
9. Сидун Ірина Володимирівна. Наукові публікації. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=list_updates&hl=ru&use_r=vvGUd1kAAAAJ

10. Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80#n10>

11. World Migration Report 2024. URL: <http://surl.li/tvvnwa>

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, виконання і задача яких здійснюється з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-20 балів). Перескладання іспиту здійснюється згідно графіку перескладань.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачі повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Кодекс академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова <http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/acad-dobrochesnost.pdf>. У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

Політика щодо відвідування та запізнь. Відвідування практичних занять є обов'язковим компонентом оцінювання, що передбачає нарахування балів. За об'єктивних причин (напр., воєнний стан, епідемії, хвороба здобувача, стажування за академічною мобільністю та ін.) навчання може відбуватись дистанційно в онлайн формі за графіком погодженим із викладачем.

Мобільні пристрої. Дозволяється використання мобільних пристроїв на практичних заняттях за необхідності групової роботи у спеціальних Додатках.

Поведінка в аудиторії. Всі здобувачі беруть активну участь у всіх заняттях: опитуваннях, дискусіях, під час практичних/семінарських занять. Виконують всі навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми. Всі здобувачі повинні дотримуватимуться правил поведінки в аудиторії на засадах партнерських стосунків, взаємоповаги, взаємопідтримки та взаємодопомоги.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ.....	5
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ....	7
САМОСТІЙНА РОБОТА.....	12
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	15
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....	17
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	20
ПОЛІТИКА КУРСУ.....	24

Навчальне видання

ТРАНСКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до курсу для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 231 «Соціальна робота»

Укладач:

Сидун Ірина Володимирівна

Підписано до друку 27.06.2025.
Формат 60x90/16. Обсяг 1,51 ум.-друк. арк.
Тираж 100 прим. Зам. № 25048

Видавець і виготовлювач

С. Л. Назарчук

Україна, 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 10

Тел.: 050 905 23 77. E-mail: selen_odessa@ukr.net

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 7024 від 23.12.2019 р.